

Cymru Heb Drais

Gwneud Cymru yn Lle Mwy Diogel i Bawb

Lara Snowdon

Arweinydd y Rhaglen Atal Trais

Polisi ac Iechyd Rhyngwladol, Canolfan Gydwethredol Sefydliad Iechyd y Byd ar Fuddsoddi ar gyfer Iechyd a Llesiant

lara.snowdon@wales.nhs.uk

7 Mawrth 2024

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Iechyd Cyhoeddus
Cymru
Public Health
Wales

Cyflwyniad

Fframwaith Cymru
Heb Drais

Ymchwil ac
Ymgyrchoedd
VAWDASV

Gweithio gyda
Llywodraeth Cymru i
roi diwedd ar
VAWDASV

Beth nesaf...

Cymru Heb Drais: Fframwaith ar gyfer Atal Trais ymhlith Plant a Phobl Ifanc a Rennir

cymruhebdrais.com

Cymru Heb Drais: Gwneud Cymru yn Lle Mwy Diogel i Bawb

Trais ymhlith Plant a Phobl ifanc

Ystadegau Allweddol

Ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2020, amcangyfrifwyd bod **1 o bob 5** plentyn rhwng 10 a 15 oed yng Nghymru a Lloegr wedi profi o leiaf un math o ymddygiad bwlio ar-lein¹¹.

Ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2020, mae **7 o bob 10** dioddefwr ymosodiad rhywiol rhwng 16 a 25 oed¹⁵.

Ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2022, roedd **4 o bob 10** o'r rhai a brofodd stelcian yng Nghymru a Lloegr rhwng 20 a 24 oed¹³.

Ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2022, roedd **4 o bob 10** o ddioddefwyr cam-drin domestig rhwng 16 a 24 oed yng Nghymru a Lloegr¹⁰.

Yn 2018, roedd plant a oedd yn byw yn ardaloedd tlotaf y DU **7 gwaith yn fwy tebygol** o fod yn gysylltiedig â throseddau treisgar fel oedolyn ifanc⁵.

Mae 9 o bob 10 o fenywod 18 i 24 oed ar draws y DU yn adrodd eu bod wedi profi rhyw fath o aflonyddu⁴.

Ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2022, roedd tua **7 o bob 100** o fenywod yn ddioddefwyr cam-drin domestig yng Nghymru a Lloegr; o'i gymharu â 3 o bob 100 o ddynion¹⁰.

Yn 2018, **6 o bob 10** disgybl ysgol uwchradd benywaidd yn adrodd bod ganddynt brofiad personol o aflonyddu rhwng cyfoedion¹⁴.

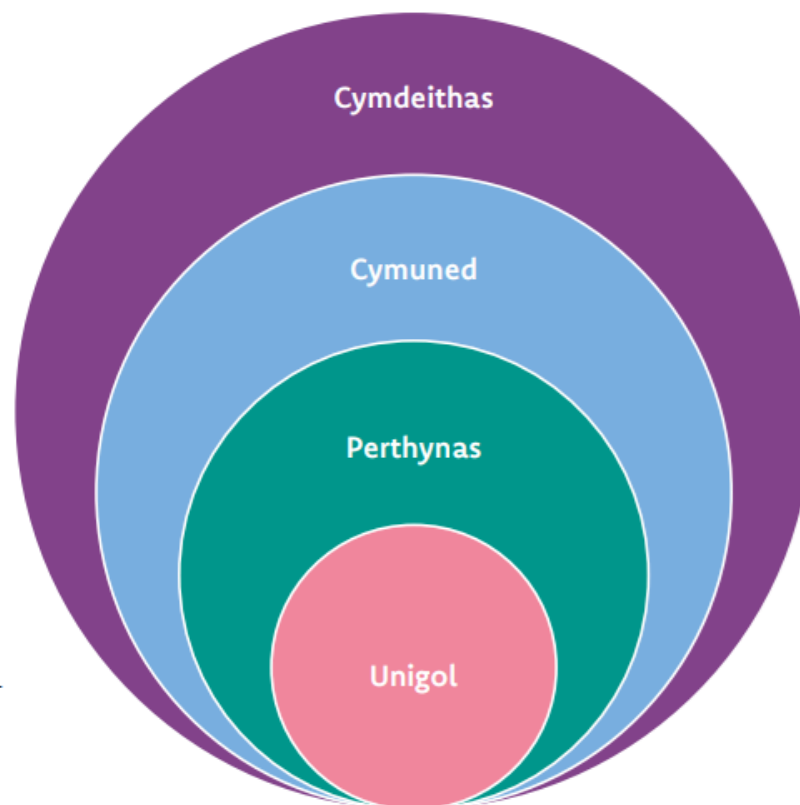

Trais ymhlith Plant a Phobl ifanc

Model ecolegol-gymdeithasol.

Ffactorau risg

- Rhywedd ac annhegwch hiliol
  - Lefelau uchel o dlodi ac annhegwch economaidd-gymdeithasol
- Tlodi, diweithdra a diffyg cyfleoedd
  - Hygyrchedd / derbynioldeb arfau a sylweddau
  - Normau rhywedd niweidiol ac arferion diwylliannol
  - Hiliaeth sefydliadol
  - Lefelau uchel o wahaniaethu ar sail nodweddion gwarchodedig
- Normau negyddol grŵp cyfoedion a rheolaethau cymdeithasol
  - Dynmeg pŵer anghyfartal mewn perthnasoedd
  - Ymddieithrio oddi wrth addysg
  - Diffyg perthnasoedd ac amgylchedd meithringar
- Cywilydd, ofn, rhwystredigaeth, hunan-barch isel Defnydd o sylweddau
  - Unigrwydd
  - Colled a phrofedigaeth
  - Diffyg gwybodaeth am ddeddfiau
  - Profiadau niweidiol yn ystod plentyndod
  - Amlygiad i drais ar y cyfryngau
  - Teimladau gwael o ddiogelwch personol/ofn

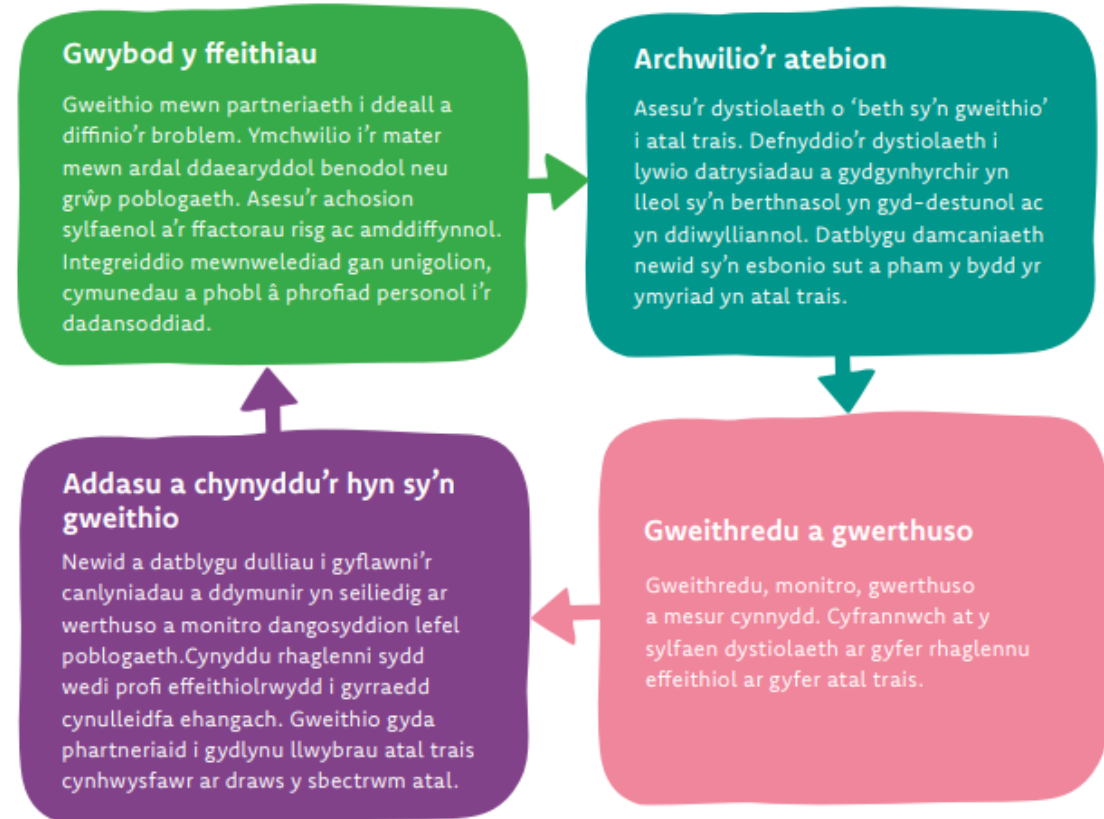
Ffactorau amddiffynnol

- Tegwch rhywedd a hiliol
  - Lefelau isel o dlodi ac annhegwch economaidd-gymdeithasol
- Lefelau isel o dlodi
  - Polisiâu ac arferion sefydliadol a chymunedol cynhwysol
  - Cyfleoedd cyflogaeth a hyfforddiant ystyrlon
  - Ardaloedd diogel a hamdden ac amgylcheddau cymunedol
  - Cynhwysiant yn yr ysgol a'r gymuned
- Normau a pherthnasoedd cadarnhaol mewn grŵp cyfoedion a'r teulu
- Perthnasoedd ag oedolyn y gellir ymddiried ynddo
  - Plentyndod sefydlog, diogel a meithringar
  - Hunan-barch uchel, rheoleiddio emosiynol ac iechyd meddwl da
  - Agwedd rag-gymdeithasol

Dull Iechyd y Cyhoedd o Ymdrin â Thrais

Datblygu dull iechyd cyhoeddus o atal trais ar gyfer Cymru

- Mae iechyd cyhoeddus yn ystyried iechyd y **boblogaeth gyfan** yn hytrach nag unigolion
- Fel arfer, mae'n gweithio gyda **materion systemig** sy'n cael effaith niweidiol ar iechyd y boblogaeth
- Mae'r ffordd hon o weithio yn defnyddio **tystiolaeth** i gyflwyno **dull system gyfan** o hybu iechyd a llesiant a lleihau **anghydraddoldebau iechyd**
- Yn canolbwyntio ar **atal trais**
- **Yn ategu** ymatebion Cyfiawnder Troseddol a Gwasanaeth Arbenigol sy'n bodoli eisoes.

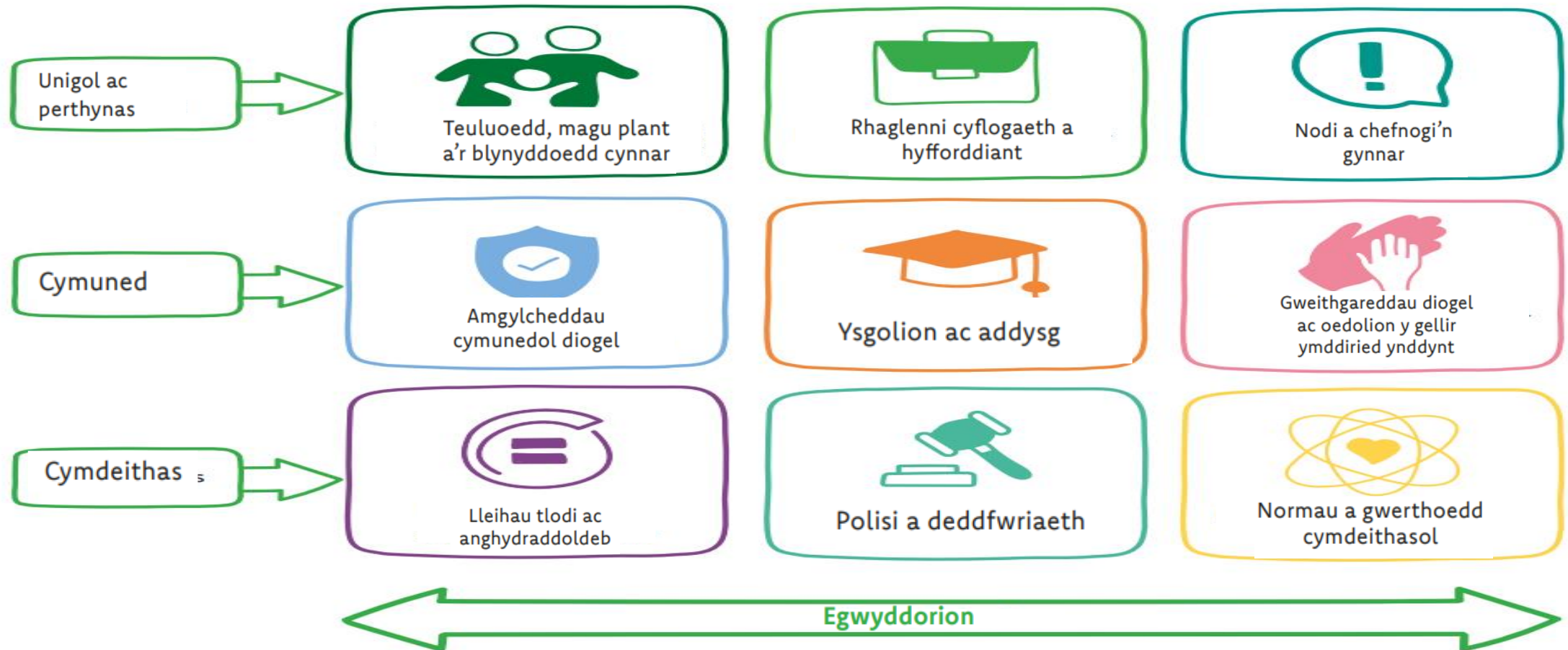

Snowdon et al., (2023) Cymru Heb Drais, Uned Atal Trais Cymru, Iechyd Cyhoeddus Cymru, Caerdydd

Naw Egwyddor ar gyfer Atal Trais ymhlith Plant a Phobl Ifanc yng Nghymru

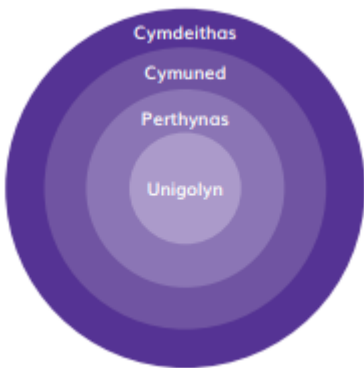
- 1 Cydnabod bod modd atal trais
- 2 Meithrin partneriaethau ar gyfer atal
- 3 Llunio'r atebion ar y cyd
- 4 Cynnal hawliau plant
- 5 Defnyddio dull wedi'i lywio gan drawma
- 6 Defnyddio lens croestoriadol
- 7 Integreiddio data amlasiantaethol i wneud penderfyniadau
- 8 Defnyddio dull sy'n seiliedig ar dystiolaeth
- 9 Bod yn rhagweithiol wrth gynnwys cymunedau

Naw Strategaeth ar gyfer Atal Trais ymhlith Plant a Phobl Ifanc

Sut y gellir atal trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol?

In 2021, the Wales Violence Prevention Unit, with funding from Welsh Government, published a systematic evidence assessment for the prevention of VAWDASV

Violence against women domestic abuse and sexual violence (VAWDASV) is a major public health problem, criminal justice and human rights issue, with a range of adverse consequences for health and wellbeing across the life course.

In Wales, a key objective of the national VAWDASV strategy is to make early intervention and prevention a priority.

Egwyddorion atal effeithiol

1. Cynhwysfawr
2. Wedi'i amseru'n briodol
3. Amrywiaeth o ddulliau addysgu
4. Digon o dos
5. Staff hyfforddedig
6. Yn meithrin perthnasoedd cadarnhaol
7. Perthnasol yn gymdeithasol-ddiwylliannol
8. Theori a yrrir
9. **Gwerthuswch!**

Tystiolaeth gref

Tystiolaeth addawol

Mae angen mwy o ymchwil

- Dulliau ysgol gyfan, wedi'u harwain gan gyfoedion i atal VAWDASV
- Rhaglenni sy'n ceisio trawsnewid y normau niweidiol o ran rhywedd mewn colegau, ysgolion, clybiau chwaraeon ac ar-lein
- Rhaglenni hyfforddiant ar gyfer gwylywyr mewn prifysgolion ac ysgolion

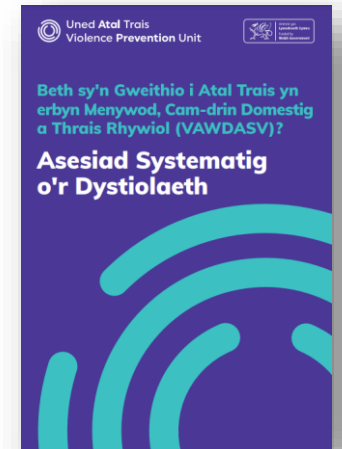
- Dulliau grymuso sy'n hyrwyddo hawliau menywod a chydraddoldeb rhwng y rhywiau
- Ymyriadau theatr gyda phlant a phobl ifanc
- Ymyrryd yn gynnar – nodi ac atgyfeirio mewn lleoliadau iechyd
- Rhaglenni'r economi liw nos gan gynnwys hyfforddiant i wylwyr ar gyfer staff ac ymgyrchoedd marchnata cymdeithasol
- Rhaglenni i wylwyr mewn cymunedau
- Polisi alcohol a deddfwriaeth VAWDASV

- Ymyriadau yn y gweithle, gan gynnwys hyfforddiant i wylwyr yn y gweithle
- Ymyriadau ataliol gyda chymunedau amrywiol
- Atal VAWDASV ymysg pobl hŷn
- Atal camfanteisio a masnachu
- Atal yr hyn a elwir yn gam-drin ar sail anrhydedd

Cefnogi uchelgais Llywodraeth Cymru i roi diwedd ar VAWDASV drwy ddull iechyd y cyhoedd

- Llywiodd yr asesiad systematig o dystiolaeth ar yr hyn sy'n gweithio i atal VAWDASV Strategaeth VAWDASV Llywodraeth Cymru ar gyfer 2022-26.
- Rhoddodd dystiolaeth ar gyfer ymchwiliad y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol i ddull iechyd y cyhoedd o atal trais ar sail rhywedd
  - Roedd y dystiolaeth yn canolbwyntio ar y broses o roi dull iechyd y cyhoedd ar waith, yn ogystal ag ymyriadau sy'n seiliedig ar dystiolaeth ar gyfer atal trais ar sail rhywedd.
- Cefnogi dull Glasbrint Llywodraeth Cymru i roi diwedd ar VAWDASV. Mae Uned Atal Trais Cymru yn aelodau o ffrydiau gwaith Plant a Phobl Ifanc, Aflonyddu ar sail Rhywedd a Mynd i'r Afael â Chyflawni Trais.

Profiadau'r Rhai a oedd yn Bresennol yn ystod achosion o Gam-drin Domestig yn ystod pandemig COVID-19

1. Sylwi ar y digwyddiad

2. Cydnabod bod y sefyllfa'n broblemus

3. Teimlo cyfrifoldeb i weithredu

4. Meddu ar y sgiliau cywir i weithredu

Latane a Darley, 1979, Berkowitz, 2009

Adroddiadau ar brofiadau 186 o bobl a oedd yn bresennol yn ystod achosion o gam-drin domestig yn ystod pandemig COVID-19 yng Nghymru

Roedd yr unigolion hyn wedi cael mwy o gyfle i ddod yn ymwybodol gam-drin domestig oherwydd cyfyngiadau'r pandemig

Rheolaeth drwy orfodaeth oedd yr ymddygiad mwyaf cyffredin a oedd yn peri pryder i gyfranogwyr

Cynigiodd y rhan fwyaf o'r ymatebwyr gymorth i'r dioddefwr

Roedd y rhai a oedd yn bresennol yn fwy tebygol o ymyrryd pe baent wedi cael hyfforddiant ar gam-drin domestig yn ystod y pum mlynedd blaenorol

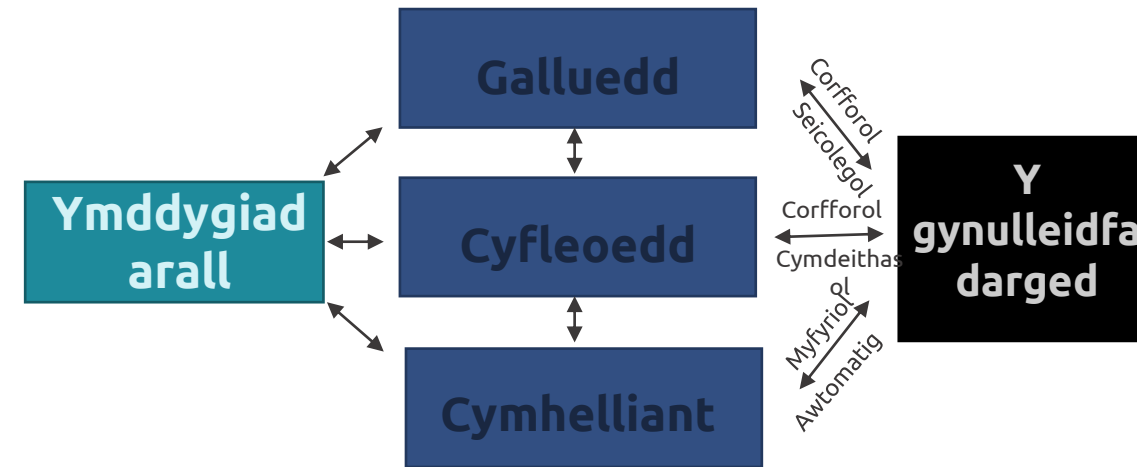
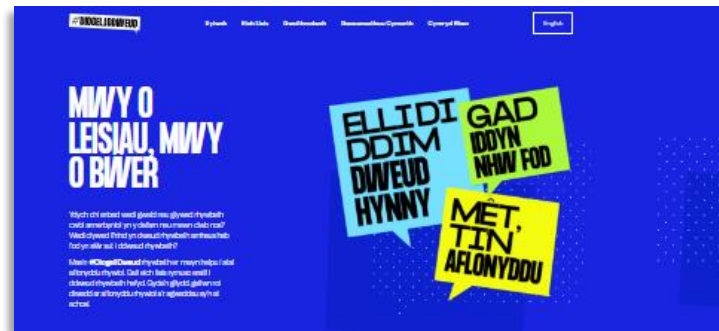
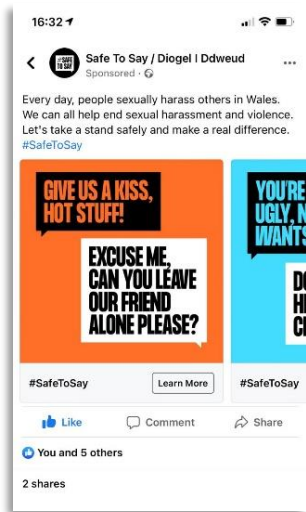
Gellid mapio cymhellion yn erbyn damcaniaeth newid y rhai a oedd yn bresennol

Roedd bod yn bresennol yn ystod achos o gam-drin domestig wedi cael effaith negyddol ar y person

Mae'r unigolion hyn am gael hyfforddiant ar sut i ymddwyn mewn modd cymdeithasol gadarnhaol wrth ymateb i achosion o gam-drin domestig

#DiogelDweud

Ymgyrch i annog y rhai sy'n bresennol yn ystod achosion o drais rhywiol i godi eu llais

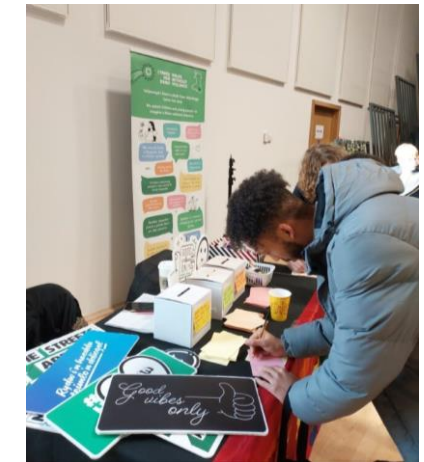

Dylanwad ymddygiadau eraill ar ymddygiad targed – y model COM-B estynedig

Beth nesaf...

- Cefnogi ardaloedd ledled Cymru i roi Dull Iechyd y Cyhoedd o atal trais ar waith
- Meithrin ein dealltwriaeth o'r hyn sy'n gweithio i annog dynion a bechgyn i atal trais, a rhannu'r ddealltwriaeth hon â'n partneriaid.
- Parhau i ddatblygu'r gwaith i ddeall ymddygiadau a defnyddio'r dysgu hwn i ddatblygu trydydd cam #DiogelDweud
- Gwella data ar drais er mwyn helpu i lunio darlun mwy cywir o drais yng Nghymru, fel y gallwn gyfeirio adnoddau i'w atal yn well
- Hyrwyddo dulliau atal sy'n seiliedig ar dystiolaeth, drwy ddarparu arbenigedd ar ymchwil a gwerthuso a dadlau dros ddull iechyd y cyhoedd ym mhob sector

Uned Atal Trais
Violence Prevention Unit

Diolch!

Ein harchif ymchwil:

[violencepreventionwales.co.uk/
cy/ymchwil-thystiolaeth/uned-
atal-trais-archif-adrodd](https://violencepreventionwales.co.uk/cy/ymchwil-thystiolaeth/uned-atal-trais-archif-adrodd)